ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದಿಕ್ಕುಗಳು

ರವಿಚಂದ್ರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಕುರಿ*

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.19637997

ABSTRACT

ಈ ಲೇಖನವು ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಿತೃತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತ ಜೀವನದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿದರು. ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿವಾಹ, ವಿಚ್ಛೇದನ ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ, ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಮಾತೃತ್ವ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಮಾನ ವೇತನದ ಪರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಲೇಖನವು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯರ ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂಸೆ, ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ತತ್ವಗಳು ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣವು ಕೇವಲ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಅದು ಸಮಗ್ರ ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.

KEYWORDS: ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ, ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆ, ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ.

* **ರವಿಚಂದ್ರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಕುರಿ,** ಎಂ.ಎ. 4ನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

ಪರಿಚಯ

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಪಿತೃತ್ವದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬದ ಒಳಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವದಿಂದ ದೂರವಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ (1891–1956) ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಮಹಿಳೆಯರ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲ, ಅದು ಸಮಗ್ರ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕಾನೂನು ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿ, ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದರು. "ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಅದರ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಗತಿಯಿಂದ ಅಳೆಯುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ತತ್ತ್ವ, ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳು, ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಾತಿ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಲಿಂಗದ ಅಂತರ್ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ, ಮಹಿಳಾ ಮುಕ್ತಿಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿ

ಪೂರ್ವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೀನ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಮನುವಿನ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಪಿತೃತ್ವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಒಳಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ, ಸತಿ ಪದ್ಧತಿ, ವಿಧವೆಯತನದ ಕಠಿಣ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಧ ಇವು ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ ಇತ್ತು, ಇದರಿಂದ ಅವರು ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅವಲಂಬಿತ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಿತೃಸತ್ವದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ಗಂಡ ಅಥವಾ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೆಳಜಾತಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಜಾತಿ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಆಧಾರಿತ ಮೂರುಮಟ್ಟದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದರು. ದುಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅವರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ವೇತನ ಮತ್ತು ಅಸುರಕ್ಷಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದ, ಹಕ್ಕುಗಳಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಗೌರವವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಸಾಮಾಜಿಕ

ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಒತ್ತಿಹೇಳುವಂತಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಬರಹಗಳು

1916 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ "Castes in India: Their Mechanism, Genesis and Development" ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರು. 1940 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ "The Rise and Fall of Hindu Women" ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ಅವರು "Educate, Agitate, Organize" ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪುರುಷರ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅದರ ಕೇಂದ್ರಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. 1920 ರಲ್ಲಿ ಮೂಕ ನಾಯಕ ಮತ್ತು 1927 ರಲ್ಲಿ ಬಹಿಷ್ಕೃತ ಭಾರತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಅಶಿಕ್ಷಣ, ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗೌರವ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ಅರಿವು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದವು. 1927 ರ ಮಹಾಡ್ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ನೀಡಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆ. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 300 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲೂ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿತು. 1942 ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಿಳಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು, ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸ್ಯ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಾನತೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಶಾಂತಾಬಾಯಿ ದಾನಿ, ಸುಲೋಚನಾ ಡೊಂಗ್ರೆ ಮುಂತಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಬಲ ತುಂಬಿದರು. ಇವರ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯವಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣ

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶವಾಗಿ ಕಂಡರು. 1942–1946 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಸ್‌ರಾಯ್‌ರ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ Labour Member ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದಾಗ, ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನ ವೇತನ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ

ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ನೀತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರು. 1928 ರ Maternity Benefit Bill ಗೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಬೆಂಬಲವು ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯ ಸುರಕ್ಷತೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವೇತನದೊಂದಿಗೆ ರಜೆ, ಆರೋಗ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಅದೇ ರೀತಿ, "ಸಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ" ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಅವರು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಡಿಮೆ ವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಕೆಲಸದ ಗಂಟೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿಗಳು, ಸುರಕ್ಷತಾ ಕ್ರಮಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಈ ಕ್ರಮಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವಯುತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ.

ಸಂವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳು (1950)

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ (1950) ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಗೌರವವನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಮೂಲ ದಾಖಲೆ ಆಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿ 14 ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಪುರುಷರು ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ 15(1) ಲಿಂಗ ಆಧಾರಿತ ಭೇದಭಾವವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಧಿ 15(3) ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಪರವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ 16 ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿದರೆ, ವಿಧಿ 21 ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗೌರವಯುತ ಜೀವನ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ 23 ಮಾನವ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಬಲವಂತದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿ 39(a) ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶ, ವಿಧಿ 39(d) ಸಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ, ಮತ್ತು ವಿಧಿ 39(e) ಮಹಿಳೆಯರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದುರ್ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ 42 ಮಾನವೀಯ ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಮಾತೃತ್ವ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ 44 ಸಮಾನ ನಾಗರಿಕ ಸಂಹಿತೆಯ ಮೂಲಕ ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವಿಧಿ 46 ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಧಿ 51A(e) ಮಹಿಳೆಯರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನಂತರದ 73 ನೇ ಮತ್ತು 74 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಗಳು (1992–93) ಮೂಲಕ ವಿಧಿ 243D ಮತ್ತು 243T ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನತೆ, ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತ ಜೀವನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಪರಿವರ್ತನೆ (1948–1956)

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು. 1948 ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಂಡಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾನೂನುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಿಲ್‌ನ ಉದ್ದೇಶ ಹಿಂದೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿವಾಹ, ವಿಚ್ಛೇದನ, ದತ್ತು, ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈ ಬಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಏಕಪತ್ನಿತ್ವವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುವುದು, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿಚ್ಛೇದನದ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವುದು, ಮಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವುದು, ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಪ್ರಗತಿಪರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಬಿಲ್ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯಗಳಿಂದ ಭಾರಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು. ಈ ವಿರೋಧದಿಂದ ಬೇಸತ್ತು, ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು 1951 ರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಸಚಿವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಫಲ ನೀಡಿದವು ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ವಿಭಜನೆಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಯ್ದೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಹಿಂದೂ ವಿವಾಹ ಕಾಯ್ದೆ (1955) ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ವಿಚ್ಛೇದನದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಹಿಂದೂ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಕಾಯ್ದೆ (1956) ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿತು. ಹಿಂದೂ ದತ್ತು ಮತ್ತು ಪಾಲನಾ ಕಾಯ್ದೆ (1956) ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದತ್ತು ಮತ್ತು ಪಾಲನಾ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾನೂನು ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ, ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ.

ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಗೌರವ (1956)

1956 ರಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಸಮಾನತೆ, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಗೌರವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಿಂದ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ನಂಬಿದರು. ಈ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಿತೃತ್ವದ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಗೌರವಯುತ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದರು.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿನ ದಲಿತ ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಬಲವಾದ ತತ್ವಶಕ್ತಿಯಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಶರ್ಮಿಳಾ ರೇಗೆ (2013), ಗೋಪಾಲ್ ಗುರು (1995), ಗೇಲ್ ಓಮ್ವೆಡ್ತ್ (1994) ಮುಂತಾದ ಪಂಡಿತರು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂಸೆ, ಅಸಮಾನ ವೇತನ, ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಜಾತಿ –

ಲಿಂಗ – ವರ್ಗದ ಅಂತರ್ಸಂಬಂಧದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣವು ಕೇವಲ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಅದು ಸಮಗ್ರ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅಸಹಾಯಕ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿ, ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗದ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅವರ ಸಬಲೀಕರಣವೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಅವರು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಅವರ "ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಘಟನೆ, ಹೋರಾಟ" ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಜಾಗೃತಿ, ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂಸೆ, ಅಸಮಾನ ವೇತನ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ; ಈ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ತತ್ವಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ. "ಮಹಿಳೆಯರ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜದ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಅವರ ಸಂದೇಶವು ಇಂದಿಗೂ ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಗೌರವದ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕೇವಲ ಇತಿಹಾಸದ ಭಾಗವಲ್ಲ, ಇವು ಇಂದಿನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಿಕ್ಕು ತೋರುವ ಶಾಶ್ವತ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಬಿ. ಆರ್. (1916). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗಳು: ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಉಗಮ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
2. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಬಿ. ಆರ್. (1949). ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಭಾಷಣಗಳು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ.
3. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಬಿ. ಆರ್. (1951). ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್. ಸಂಸತ್ ಚರ್ಚೆಗಳು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ.
4. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಬಿ. ಆರ್. (1957). ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಏರಿಳಿತ. ಡಾ. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್: ಬರಹಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳು (ಭಾಗ 3). ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸರ್ಕಾರ.
5. ರೇಗೆ, ಶರ್ಮಿಳಾ. (2013). ಮನುವಿನ ಹುಚ್ಚುತನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕ ಪಿತೃತ್ವದ ಬರಹಗಳು. ನವಯಾನ ಪ್ರಕಾಶನ.
6. ಥೋರಟ್, ಸುಖದೇವ್. (2011). ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ. ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಲೇಬರ್ ಎಕನಾಮಿಕ್ಸ್, 54(2), 239–248.
7. ಜೆಲಿಯಾಟ್, ಎಲೆನರ್. (2004). ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಂದ ದಲಿತರವರೆಗೆ: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳು. ಮನೋಹರ್ ಪ್ರಕಾಶನ.
8. ಚೌಧರಿ, ಎಸ್. ಬಿ. (2020). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಪಾತ್ರ. ಇಂಟರ್ನ್ಯಾಷನಲ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಸ್ಟಡೀಸ್, 6(4).